

Freedom in Farrowing and Lactation 2021 (FFL21)

Overcoming barriers, facilitating change

[Freedom in Farrowing and Lactation 2021 \(FFL21\) \(freefarrowing.org\)](http://freefarrowing.org)

Virtual Workshop August 12th-13th 2021

Här har vi samlat erfarenheter från ett två dagars seminarium. Anförandena var korta och fokuserade på situationen gällande fri grisning. Diskussionen var livlig, som du kan läsa nedan!

Snabblänkar till innehållet:

[Lägesöversikt från de olika länderna och länkar till inläggen](#)

[Lagstiftning, stöd](#)

[Välmåendemerken](#)

[Diverse observationer om frigrisning](#)

[Val av suggor](#)

[Kortvarig fixering av suggan](#)

[Boxens storlek](#)

[Boxens väggar mm](#)

[Annat om boxen](#)

[Förhållanden](#)

[Bobyggande](#)

[Stora kullar och grisdödighet](#)

[Förhållandet mellan djuren och skötaren och utförande av ingrepp på suggan](#)

[Om utfodringen](#)

De deltagande ländernas uppdatering av situationen gällande fri grisning

Sverige: [FFL21: Change experiences by a Swedish policy influencer \(openagrar.de\)](#)

Danmark: [FFL21 : Change experiences by a Danish policy influencer \(openagrar.de\)](#)

Tyskland (endast diabilder): [FFL21 : Change experiences by a German policy adviser \(openagrar.de\)](#)

Alla andra anföranden: [FFL21 : Country Roundup \(openagrar.de\)](#)

- **Sverige:** Frigrisning obligatorisk, skyddsgrindar möjliga kortvarigt i undantagsfall. Typiskt med boxar med delvis spaltgolv samt riklig användning av strö. Produktionskostnaderna är höga. Det räckte nästan 20 år att få hemmamarknaden i balans. Konsumenterna mycket medvetna och krävande. Branschen upplever det ofta svårt att kommunicera med konsumenterna, t.ex. är det mycket svårt att motivera behovet av kortvarig fixering (skyddsgrindar) så att förklaringen accepteras.
- **Schweiz:** Från och med 2007 är fri grisning obligatorisk. Suggan måste kunna vända sig, men i särskilda fall får man fixera suggan för den tid grisningen pågår (bobyggande -> 3 dgr efter grisningen). Det är obligatoriskt med bobyggnadsmaterial som suggan kan bära i munnen. Många boxmodeller, alla företag har sin egen modell.
- **Norge:** Från och med 2000 är fri grisning obligatorisk. En typisk boxstorlek är 7,7 m², nu investeras i 8-9 m² boxar där grisarna växer under mellanuppfödningsskedet.

- Grisningarna övervakas. Nationella nyckeltal: dödlighet 18,3 %, dödlighet bland levande födda 12 %, kullstorlek 15,7 %, avvänjningsålder 33 dgr.
- **Tyskland:** Lagstiftningen ändrades i februari 2021. Suggor får hållas i grisningshäck högst 5 dgr och grisningsboxens minimistorlek är 6,5 m². Övergångstiden är 15 år. Det har givetvis förts en hård politisk armbrytning om frågan, men beslutet stöds av en politisk majoritet, vilja att ge investerande producenter säker information om framtidens lagstiftning, ett kortvarigt stödpaket (2020-2021) på 300 miljoner, möjlighet att få tilläggspris för premiämärkning samt ett nätverk av försöks- och visningsgårdar. För tillfället är problemen de frågor man känner till från tidigare: grisdödlighet, avel, arbetssäkerhet osv. samt stödsystemen från 2022 framåt.
    - Vi uppmanar de andra länderna att våga ta steget ut och förbjuda grisningshäckar. Rekommendation: involvera producenterna redan från början. Visa på försöks- och visningsgårdar för producenterna hur produktion enligt de nya bestämmelserna fungerar. Gör det så att producenterna vågar investera. Ordna med stöd och gör det möjligt att använda premium-märkning av kött. Utbyt information över gränserna.
  - **Österrike:** 25 000 svingårdar, 5 milj. svin slaktas per år, 2-3 % är ekologisk produktion. Fri digivning är enligt lagen nu obligatorisk (fixering tillåten från 1 dag före till 5 dagar efter grisning; 95 % grisar i bur), övergångstiden upphör 2033. Boxens minimistorlek 5,5 m². Av golvet ska 1/3 var fast (= max 5 % dränerat). Investeringsstakten är nu låg eftersom det råder osäkerhet på marknaden, särskilt Tysklands lagstiftning och marknad. Investeringsstöd erhålls upp till 35 % eller 400 000 € för byggande som förbättrar välmåendet. Inga fortsatta stöd. Bra rådgivningsnätverk. Man vill bevara den inhemska produktionen så det är mycket viktigt att stävja kostnadsökningen.
  - **Danmark:** Djurhållningen baserar sig på hållbarhet: ekonomisk, miljömässig, användningen av antibiotika och djurens välmående - frigrisning ska också uppfylla alla dessa krav!
    - I Danmark utvecklas frigrisningsmetoden för att endast användas inomhus, eftersom uppfödning utomhus inte är hållbar i våra förhållanden (miljö, grisdödlighet, svinpest). Den 25 % större investeringen är ett mycket stort problem, och investeringsstöd är inte i sikte, även om en småskalig diskussion har förts. Något tilläggspris är inte heller att vänta eftersom marknaden för premiumkött är mättad. Djurskyddsorganisationerna godkänner inte inneuppfödning överhuvudtaget, så något stöd från dem är inte heller att vänta. Också bristen på arbetskraft är ett problem - det behövs både mera och mer yrkeskunnig arbetskraft.
    - En eventuell ökning av dödligheten ses som en stor risk, mot bakgrund av den utveckling som setts i Sverige i och med häckförbudet. Vår kullstorlek är synnerligen stor, men dödligheten har trots det varit jämförbar med nivån i det övriga Europa. Fri grisning förverkligas hos oss därför som fri digivning på helpaltgolv.
    - De första försöken med fri grisning gjordes från och med 2007. Intresset avmattades, men har på de senaste åren sakta ökat igen. För närvarande finns det på våra 2900 gårdar sammanlagt ca 9000 frigrisningsboxar. Vid nybyggnation väljs ofta frigrisning, men de som bygger till eller grundrenoverar vill inte ha olika grisningssystem på sina gårdar.
    - Vi har kapacitet att genomföra småskalig forskning och försök för att till exempel utvärdera olika boxlösningar. Det är ändå inte detsamma som i stor kommersiell skala. Sådana undersökningar kan vi inte göra i praktiken.
    - Av vår produktion går 90-95 % på export. Det skulle vara mycket bra om det infördes ett internationellt märkningssystem för djurvälmående. Vi förhåller oss positivt till

en utveckling som förbättrar djurens välmående (t.ex. End the cage age), men bestämmelserna måste ovillkorligen vara internationella. Vi tror att fri grisning är framtidens metod.

- **Nederländerna:** Ingen lagstiftning, men det händer och sker på marknaden. Intresse finns, många producenter prövar på. Problemet är att det inte finns någon rådgivning för producenterna, utan man testat allt möjligt - också dåliga idéer. Det är möjligt att få tilläggspris genom premiummärkning.
- **Spanien:** Produktionen sker i bolagsform, där producenterna är lokala och besluten fattas på högre nivå (det framgick inte om detta beskriver situationen i hela Spanien eller enbart vissa regioner), därför sker förändringar snabbt bara de kommit igång. Det finns intresse för fri digivning, men utmaningen är t.ex. helspaltsgolv, hetta, djupa svämschakt, två mycket olika typer av suggor (traditionella och högproducerande raser). Det börjar finnas förevisningsgårdar, men det finns inte mycket information att få. Fri digivning etableras så småningom, en gård (bolag) i sänder, någon större nationell rörelse är det inte.
- **Frankrike:** Under 1 % är ekoproduktion. Frigrisning på ca 40 gårdar, sammanlagt ca 2500 boxar. Det finns några märken för välmående för vilka betals tilläggspris, men verksamheten ännu i sin linda.
- **Italien:** Endast några gårdar som har frigrisning, under 5 % av gårdarna. Dessa har i princip kunnat sälja produkterna som premiumprodukter. Problem: ekonomin, producenternas attityd (stor del motsätter sig förbättring av välmåendet) och brist på kunskap som stöder producenterna.
- **Tjeckien:** Diskussionen (om att minska fixering i större utsträckning) började för några år sen, men inget har hänt. Det finns nästan inget intresse för frågan på fältet. EU-reglerna måste sannolikt ändras först. Det finns ett tiotal gårdar som bedriver frigrisning, men det är mycket svårt att få information.
- **Polen:** Intresset bland producenterna och konsumenterna är svalt, och vi tror inte att frigrisning kommer att bli obligatoriskt. Största delen av svingårdarna har 1-50 suggor. Stöd kommer absolut att behövas.
- **Irland:** Ca 300 svingårdar, ingen med frigrisning, två med fri digivning och en gård som tänker börja. Regeringen förbereder stöd för välmående, och i början av beredningen nämndes frigrisning, men den kommer knappast med eftersom det finns mer brännande frågor på agendan, t.ex. ökat utrymme för slaktsvin.
- **Storbritannien:** 40 % av suggorna är utomhus. Inomhus är största delen i burar, men man strävar aktivt efter att öka användningen av frigrisning. Inga stöd, men möjligen på kommande. Välmåendemärken som inte godkänner grisning i bur.
- **Australien:** Ca 5 milj. svin slaktas per år. Inga stöd. Djurskyddslagen ändras om ca 5 år. Häckar för sinsuggor är förbjudna, det är vi stolta över eftersom det krävde ett jättejobb. I grisningsavdelningen är största delen i häck, men man har redan i 10 år vetat att detta kommer att ändras, och när forskning/försök har gjorts, har målet varit att hitta fungerande lösningar för vanliga gårdar.
- **USA:** Inga bestämmelser om välmående för produktionsdjur utan marknaden styr, det finns premiummärken och ekoproduktion. Frigrisning tillämpas för ca 2 miljoner grisar/år, storleken på dessa gårdar är endast 10-200 suggor, men också större producenter har visat intresse.
- **Kanada:** Det finns lagstiftning om djurens välmående, men grisningshäckar är rutin, frigrisning rekommenderas nu i samband med reparationer. De gällande bestämmelserna ändras efter 2024, men eftersom vi först nu håller på att komma ifrån häckarna för

sinsuggor tror vi inte att grisningshäckar då ännu förbjuds. Det finns intresse bland producenterna, det görs försök, här med fri digivning på helspaltgolv. Det finns premiummärken.

- **Japan:** Inga bestämmelser om djurvälstånd, inget intresse bland producenterna eller konsumenterna. Vi har ca 800 000 suggor, 95 % i grisningshäckar. Det finns några små gårdar som har frigrisning.

Lagstiftning, stöd

- Flera länder: Det råder stor osäkerhet och nervositet bland producenterna, eftersom det väntas många nya bestämmelser inom de närmaste åren. Det är mycket riskfyllt att investera.
- Många producenter väntar nu på EU:s ståndpunkt till framför allt boxarnas minimistorlek. Väntan kan fortsätta 3-4 år, vilket inte är bra.
- Tyskland: Tysklands nya lag betraktas som något slags ny/kommande europeisk standard eller minimi. Det kommer många frågor från andra länder om t.ex. grishörnans storlek.
- Italien: Producenterna planerar frigrisning, men tydliga anvisningar (t.ex. om boxens storlek) kan inte ges. Det kommer många förfrågningar.
- I Storbritannien diskuteras om stöd för förbättrande av djurens välmående. Både "uppdateringspengar" för förbättrande av produktionsförhållandena och någon slags fortgående stöd. Djurens välmående (inklusive bl.a. frigrisning) ses i samhället som ett "allmänt gott" som samhället borde stöda.
- Grisningsättet är inte det enda som håller på att förändras i producenternas verksamhetsmiljö. Också andra krav gällande välmående och miljön är på kommande. En stor sak i Storbritannien är också ändringar av kriterierna för välmåendemärkning, eftersom många gårdar producerar under ett eller annat märke. I Danmark är också djurproduktionens klimatutsläpp på tapeten.
- UK: Att investera i fri digivning är nu mycket riskfyllt - det är mycket möjligt att burar förbjuds helt inom några år. Detta borde producenterna få veta.
- UK: producenterna lyssnar gärna på andra producenters erfarenheter. En del av de gårdar som provat har också haft svåra problem med dödlighet.
- Italien: frågan är ny, det finns dåligt med kunskap på fältet

Om marknadssituationen för välmående/premiumkött, främst Danmark och Mellaneuropa

- Frigrisning kräver stöd/ersättning och/eller försäljning under ett premium-produktmärke. En eventuell ändring av EU:s lagstiftning kan ändra detta.
- Konsumenternas vilja att betala för premiumkött ("välmåendemärke")
  - o Konsumenterna fås att betala för premium - det är möjligt men inte lätt, alla parter måste medverka (producenterna, industrin, handeln, djurskyddsorganisationerna)
  - o Av producent- och djurskyddsorganisationerna önskas insatser för att berätta om premium-produkterna åt konsumenterna. Konsumenten vet inte vad hen borde betala för, och vad man överhuvudtaget kan påverka genom sina val.
  - o Det handlar inte enbart om priset, viktigt att märket är synligt och välkänt:

- I Storbritannien har välmåendemärket RSCPA funnits på marknaden i 27 år, så det finns en viss konsumentgrupp som vill köpa det. En fjärdedel av gårdarna producerar under märket.
  - Storbritannien: Handelns insats är betydande (märkning, synlighet, information, reklam). Om de stora affärskedjorna har många produkter med välmåendemärke, ökar åtgången av enskilda produkter. En produkts kändhet eller synlighet för konsumenterna kan alltså påverka.
- I Danmark skulle finnas fler premiumproducenter än vad det finns marknad för. Man har också slutat tillverka vissa produkter på grund av dålig efterfrågan. Producenter har kritiserat produkternas synlighet i butikerna.
- I Polen säljer ett litet slakteri premium, bl.a. antibiotikafria produkter. Verksamheten ännu i barnskorna.
- Välmåendemerken är populära i Schweiz. Ca 15 % av köttet produceras under något märke, och 30 % av det kött som säljs i detaljhandeln är märkt.
- I Storbritannien är premiummarknaden (eko, utegrisar) mättad. Kött kan inte jämföras med ägg från frigående höns, eftersom det senare är minuthandelns lockvara.
- Danmark: Producenterna av premiekött har fått negativ respons från andra producenter. De borde synas för att få sitt märke känt och också visa att det går att leva på ett alternativt produktionssätt, men de vågar inte visa upp sig.

Deltagarnas diverse observationer om fri grisning och digivning, allmänt

- Flera länder: gårdarna kommer med många slags positiva observationer som inte undersökts närmare. Dessa kompenserar något de högre kostnaderna.
  - Man skulle ha nytta av produktionsdata, men endast litet data finns tillgängligt
- I Nederländerna har man positiva erfarenheter av fri grisning, trots att man använder helpalt och trots att systemet som helhet är rätt kargt, litet halm, jutesäckar. Boxarna är 7-7.5 m², så utrymmet förefaller ha mycket stor betydelse.
- Österrike: de gårdar som har frigrisning är nöjda, vill inte gå tillbaka till det gamla
- Producenternas nöjdhet en viktig sak. De berättar också att det är trevligare att se på djuren.

Deltagarnas diverse observationer om fri grisning och digivning, enskilda frågor

- I Danmark dör suggor sällan i grisningsavdelningen på gårdar med frigrisning. I grisningshäckar (skyddsgrindar) sker plötsliga dödsfall. Sådana ses inte bland fria suggor.
- Holland: suggornas kondition i avvänjningsskedet är bättre, benens skick är bättre, kortare tid mellan avvänjning och seminering och mindre variation mellan suggorna. Uppenbarligen får grisarna också mera råmjölk.
- Spanien: en producent berättade att semineringen lyckas bättre
- Frankrike, försök på en gård: Vi var rädda att den genetik vi använder inte lämpar sig för frigrisning, eftersom stort antal grisar blir i kläm under suggan också med häck. Dödligheten har ändå inte varit hög trots att suggor som varit vana med häck får ge di fria (skyddsgrindarna fast 2-3 dgr före grisningen, fixering sammanl. 7 dgr). Vi märkte att grisödligheten sjönk med vissa skötare som kom bra överens med suggorna.
- Family feeding verkar vara bra (se punkten utfodring nedan)

Val av suggor för frigrisning, avel

- I Schweiz pågår ingen "officiell" avel av modersegenskaper, men i praktiken utmönstras de dåliga suggorna = indirekt urval. Genetiken är i huvudsak inhemsk.
- I Sverige rådde liknande situation fram till 2012, då avel av moderslinjen upphörde. Nytt genmaterial från Norge, Holland och i viss mån också från Danmark.
- Aveln fungerar på två plan: På gården kan ett gott djurmaterial (= modersegenskaper för frigrisning) fås fram relativt snabbt. På avelsföretagsnivå är man tvungen att rätta till decenniernas avel med tanke på häckboxar. I detta arbete behövs erfarenheter av frigrisning. Det kommer att räcka viss tid att få fram detta. Försöksgården på ett tyskt universitet har köpt suggor för frigrisning från Schweiz.
- Erfarenheter från Holland: behälsan beaktas alltför litet. Den påverkar t.ex. hur lätt/svårt suggorna har att lägga sig.

Kortvarig fixering (fri digvning), allmänt

- Storbritannien: Kommer konsumenten överhuvudtaget att godkänna kortvarigt hållande av suggan i skyddsgrindar/häck?
  - o Vi minns att konsumenterna tog avstånd från stimulansburar för höns, fast det låg mycket forskning bakom. Diskussion: man misstänker att djurskyddsorganisationerna aldrig godkänner att suggor kortvarigt fixeras.
- Schweiz: om rutinmässig fixering godkänns kommer ingen att bygga för helt fri grisning.
- Holland: kortvarig fixering borde vara ett alternativ men inte användas rutinmässigt. Producenterna borde få prova på och lära sig systemet.
  - o Diskussion: gårdarna provar olika rutiner för grindarnas stängning, hållande av suggan i skyddsgrindar och öppning av grindarna. Producenterna borde ges stöd så att de vågar göra försök. Mindre användning av skyddsgrindar sparar givetvis tid.
  - o Danmark: möjlighet att hålla suggorna kortvarigt fixerade är lättare för producenterna, det ökar tilltron till att frigrisningen lyckas. Kortvarig fixering är en balansgång mellan suggans och grisarnas välmående.
  - o Diskussion: boxen ska ändå byggas enligt kraven för frigrisning, om man (senare) vill börja tillämpa frigrisning.
  - o Tyskland: Mycket svårt att lägga om till frigrisning med nuvarande genetik i Europa. Det behövs ett mellanskede, dvs. fri digvning.
- Italien: avkastningen vid fri digvning jämförbar med traditionell digvning
- I Schweiz hade producenterna i början vanligen skyddsgrindar i bruk, men många har märkt att de inte behövs. För tillfälligt är kortvarigt hållande i skyddsgrindar sällsynt, även om det inte är helt förbjudet.

Kortvarig fixering (fri digvning), praktiska frågor

- Det finns vissa problem gällande fixering av suggan före grisningen, eftersom bobyggandet också förbereder suggan för grisningen och skötseln av grisarna. Också det att suggan fixeras när grisningen börjar har vissa problem.

- Kunde teknologin vara till hjälp med att berätta t.ex. när bobyggandet börjar och slutar eller när grisningen slutar? På det sättet kunde tidpunkten för fixeringen optimeras.
  - Man vet faktiskt inte när den optimala tidpunkten infaller – kanske just när bobyggandet slutar? Diskussion: det kan störa grisningen.
  - Skulle det vara möjligt att automatiskt identifiera nödroppen från grisar (som blir i kläm)?
  - Diskussion: på de bästa gårdarna kan skötarna från kull till kull bedöma när skyddsgrindarna kan öppnas. Därför tror jag varken på automation eller strikta rutiner i den här frågan. Är det bättre att investera i en bra skötare än i teknologi?
  - Danmark: Å ena sidan håller man på att övergå till en fixering med grindar som avslutas utgående från när bobyggandet börjar och grisningen slutar. Skötarna har inte all denna information om alla suggor.
- Val av tidpunkt för frisläppningen
  - Nederländerna: vi rekommenderar att suggorna släpps fria när alla grisar har lärt sig sova i grishörnan.
  - Grisarnas absoluta storlek mindre viktig (den korrelerar starkt med suggans storlek), men grisarnas vitalitet är viktig
  - Frisläppningen görs ofta enligt när t.ex. grisarna kastreras
  - Frågan har hittills undersökts bara i ett par försök, men båda indikerade att frisläppning på morgonen ledde till större grisdödlighet än frisläppning på kvällen/eftermiddagen
- Erfarenheter av instängning i skyddsgrindar på en (försöks)gård i Irland:
  - Med fri sugga menas att häcken är öppen, uppenbarligen hade suggan mycket litet utrymme, kunde ändå vända sig
  - Suggan fick vara fri i grisionsboxen i 5 dagar före grisningen. Därefter var häcken stängd kl. 16-09. Gården hade använt metoden redan innan frigrisionsförsöket för gyltor och för suggor som blev stressade i häck, och den hade observerats minska suggans stress.
  - Häcken hölls stängd när man märkte att mjölken rann till i juvret.
  - Enligt forskarna är de suggor som får vara fria lugnare och mer nyfikna (som kontrollgrupp användes suggor i häck)

Boxens storlek, allmänt

- Boxeleverantör: Storleken är en av de största frågorna. Boxen ska rymma många olika funktioner, dessutom yttre krav (lag, miljö, välmåendemärken), arbetsförhållanden och den ekonomiska sidan. Producenterna skulle vilja ha en tydlig lista över faktorer som måste vara i skick i en box. Jag har ingen sådan att ge dem.
- Boxleverantören: man borde komma överens om vad "fri" betyder. Termen används också vid marknadsföringen av boxar till producenter, också om boxar som i verkligheten erbjuder djuren väldigt litet frihet.
- Österrike: Boxen har en minimistorlek och en optimistorlek. Om minimistorleken borde överenskommas på EU-nivå. Optimistorleken framgår genom samarbete mellan producenterna och företagen, och den kommer att vara olika på olika gårdar.
- Tyskland: ny lag kräver 6,5 m². Detta är givetvis en politisk kompromiss. I diskussionen framfördes ståndpunkter mellan 6 och 10 m².

- Olika länder har (för närvarande) olika minimikrav, vilket inte är helt problemfritt
- Vad vill man ha i/av boxen? Varje kvadrat kostar. Vill man ha alla särskilda funktionella områden? Behövs de? Räcker en god produktion? Vad vill man erbjuda suggan?
- Storbritannien: På många orter är det svårt att få tillstånd för en ny byggnad, så många måste bygga i gamla avdelningar. Då är boxens storlek och form mycket viktiga, och de inverkar direkt på det antal suggor man kan hålla. 7 m² verkar mycket (alltför) stort för våra förhållanden.
- Storbritannien: Det lönar sig att komma ihåg, att välmåendemärkning i praktiken alltid förutsätter större utrymme. Det finns ofta också olika nivåer av märkning, och för varje nivå krävs igen mera utrymme. Producenterna vet detta, de är nervösa och funderar mycket noga igenom sina investeringar nu, när (minimi)kraven gällande frigrisning är öppna. Det är mycket få gårdar som gjort investeringar, för det finns risk för att den nya avdelningen slutligen inte duger för märkningen.
- De italienska grisningsboxarna är 4.2-4.3 m², så en övergång till 7 m² innebär en enorm investering.
- Också boxens konstruktion är viktig, inte bara storleken. Man kan bygga en bra 6 m² box och en dålig 7,5 m² box. Golvet och kontrollen över förhållandena är mycket viktiga.
- En annan viktig sak är det utrymme suggan förfogar över
- Också avväjningsåldern inverkar på utrymmesbehovet. Om/när man behöver riktigt stora grisningsboxar, skulle det då vara skäl att lägga om till en praxis med grisning och avväjning (födseln -> 30 kg) som i t.ex. Norge?
  - o Diskussion: också här finns problem, boxen måste optimeras på så många sätt. Finns det en optimal användning av en dyr grisningsbox?
  - o I Tyskland utvecklas en box för vistelse från födsel till slakt, exempel: <https://www.youtube.com/watch?v=BOnzfkLFzjw>

Boxens storlek: rekommendationer och erfarenheter

- I Österrike är minimistorleken 5,5 m², vilket jag anser är för litet. Från 6,0 m² uppåt är fri digivning möjlig.
- I Frankrike har några producenter haft fri digivning i boxar under 6 m². Boxen fungerar annars, men arbetsförhållandena är inte bra.
- Nederländerna: 7,5 m² helspaltgolv kunde vara bra. Det kostar, men man måste komma ihåg att det är en långvarig investering. Dessutom har noterats många positiva effekter som uppväger något.
- Nederländerna: för att avskilja de funktionella områdena, minimera ammoniakutsläpp, möjliggöra bobyggande borde boxen vara minst 2 m bred och 3,5 m lång (=7 m²), fast golv minst 2x2 m och spalt 2x1,5 m.
- Nederländerna: en längre, smalare box fungerar bättre med tanke på hygien. Det krävs ändå 7 m².
- En stor box får inte leda till att de små grisarna kommer för långt från grishörnan.

Bobyggnad, -material

- Spanien: Särskilt i vissa områden är det mycket svårt för producenterna att använda halm (eller annat stråfoder) - det är dyrt, svämsystemet håller inte (trots att man använder halmhäck), det har inte byggts förvaringsplatser, man har inte beredskap att

använda det, betraktas som hälsorisk. Också veterinärerna förhåller sig tvivlande till säkerheten. Producenterna inser nog fördelarna och kan ge halm åt några grupper, men sen lämnas häckarna åter tomma. Vi behöver alternativa material, som jutesäckar.

- Diskussion: ASF är en reell risk i vissa områden i Europa
- Storbritannien: i traditionella boxar används i regel bomullsrep. De är inte dåliga. Vid frigrisning används halm.
- Australien: vi på Rivaleas gårdar (det företag som säljer mest svinkött i Australien) tillåter inte längre användning av jutesäckar, eftersom en del suggor kastade dem på värmelamporna.
- Det är mycket svårt att avgöra när bobyggandet upphör eftersom suggan normalt när hon lägger sig gör bökande rörelser
- Hö fungerar också bra
- I Italien är papper ett vanligt material, fungerar bra med tanke på utgödslingen
- Nederländerna: har observerats att av ekologiska suggor endast hälften håller på med egentligt bobyggande, resten av suggorna bara söker åt sig en lämplig grisningsplats och grisar där det finns mest halm
- Diskussion: det skulle behövas ett nyckeltal (mätare) för att bedöma bobyggnadsmaterialen: Vad menas med "tillräcklig" eller "god" möjlighet att bygga bo? Hur vet man att suggans behov uppfyllts till denna del och att producenten får ut all nytta av det?
  - Kan bobyggande överhuvudtaget vara tillräckligt/normalt om suggan är fixerad?
  - Tiden mellan det att bobyggandet upphör och den första grisens födelse verkar inte berätta något alls
  - Grisdödligheten är ingen bra mätare, den påverkas av så många faktorer
  - Det finns stora individuella skillnader. En del börjar mycket tidigt. Temperaturen, den ljusa tidens längd och skötselrutinerna har också noterats eller misstänkts inverka. I ett försök märktes, att suggorna åt väldigt mycket halm i samband med bobyggandet - kanske tillgången till/behovet av fiber också inverkar? Det blir allt svårare att avgöra vad som är tillräckligt eller normalt.

Boxens väggar mm

- Täta väggar med bokänsla skulle vara bäst för suggan, men de minskar växelverkan mellan människa och djur. Vid frigrisning minskar växelverkan också på grund av att antalet suggor på en viss areal (t.ex. i avdelningen) minskar då boxarna växer. Det kan tänkas att en vägg som delvis består av rör skulle vara bra. Å ena sidan behöver djuren lugn och ro, å andra sidan behöver de växelverkan med människan.
- Danmark: Också mellanväggarnas genomskinlighet (fast/rör samt höjd) inverkar på kontakterna (samt på gödslingsbeteendet, inluftens och utluftens rörlighet)
- Det är inte bra om ingången till boxen sker via boområdet, suggan blir stressad
- Danmark: FAT2-boxens mellanvägg mellan ligg- och gödselområdet fungerar bra, suggorna accepterar indelningen. Mellanväggen leder hela suggan in på gödselgången, så att den inte ställer sig och gödslar med bakkdelen på det fasta golvet. Vi anser att en sådan sektionerad box är bättre än en osektionerad. Man kan använda fast betong och spalt jämsides.
  - UK: sant, men i hett väder byter suggan område (ligger på gödselgången)

- Österrike: samma erfarenhet, delspalt fungerar om suggan kan välja ligg- och gödslingsområde
- UK: med fast golv är det bra med avlopp på boområdet, vätskorna från grisningen avledds och om suggan t.ex. urinerar på fel plats

Förhållanden

- I Spanien problem med överhettning av grishörnorna. Det verkar finnas behov av ett kylsystem.
- I Nederländerna har de flera nya frigrisningsavdelningar kylning. Det gör att grisarna håller sig i grishörnan och att suggans förhållanden är bättre. Kylningen kan fungera med kraftig utluftning (300-400 m³/h) eller med t.ex. vattenkylning. Det är viktigt att den kylda luften inte strömmar ner vid boxens grishörna utan vid suggans liggplats.
- Kylning med vatten ska göras med mycket liten droppstorlek. Fukten inget problem om utvädringen av luft är tillräcklig.
- Det finns också vattenrör som kyls ner inne i jorden och som kyler ner intagsluften, kylplattor (cooling pads) = luften kommer in genom ett fuktigt nät
- Australien: I heta länder ett mycket stort problem, fast man har kylning lägger sig suggorna gärna att ligga på gödselgången (i delspaltsbox lockar tydligen den svala luften under spalten). Klart att enbart kylningen av luften inte räcker, också liggområden borde kylas.
- Australien: dödligheten stiger på sommaren vid frigrisning. Veckor då temperaturen över 40. Olika alternativ för nedkylning dryftats mycket. Man har lagt till fler fläktar ovanför boxarna. Nu utreds metoder som baserar sig på avdunstning (för alla typer av grisningsboxar). Ett hinder har varit elförbrukningen, men nuvarande energiproduktionssätt som baserar sig på biomassa har underlättat.
- Skottland: också hos oss brukar det finnas suggor som ligger på spalten i boxar med delspaltgolv. En bidragande faktor torde vara den intensiva ämnesomsättningen hos suggor som diar stora kullar, så problemet kommer sannolikt att fortsätta eller förvärras. Hetta försvårar också utfodringen av kalvar med tilläggsmjölk och elektrolytdryck.
- Österrike: hos oss används djupa betongrör nergrävda i marken via vilka tilluften leds in. I varmt väder svalnar tilluften, i kallt väder varmnar den.
- Nederländerna: det forskas aktivt om minskning av utsläppen (ammoniak, lukt). För närvarande används på gårdarna luftrenare eftersom det är obligatoriskt.

Stora kullar och dödlighet vid frigrisning

- Hög dödlighet betyder att suggan är i en fel sorts box eller att att suggan i boxen är av fel slag. Den stora kullstorleken är också ett samtalsämne.
- Nederländerna, Frankrike: man har märkt att de anställda inverkar på grisdödligheten.
- Inte ens en optimal box hjälper om suggan inte kan sköta alla sina grisar - i Danmark finns en sugglinje av vars grisar över en fjärdedel sköts av en annan sugga än den egna modern
- Grisdödligheten i Danmark är inte hög men kunde vara lägre. Dödlighet i stora kullar är slöseri och en djurskyddsfråga. Frågan diskuteras inom branschen.

- Frigrisningens fördel (jfr. grisning i häck) då kullarna är stora har alla grisar lättare att komma till juvret. Detta förbättrar för sin del suggans digivningskapacitet.
- En stor box får inte leda till att de små grisarna kommer för långt från grishörnan. Tilläggsvärme kan vara på sin plats när grisarna föds, kan vara viktiga för att bemästra dödligheten än grishörnan just då (gäller inte bara stora boxar, mer är det fråga om boxens utformning). Nedkylning är den vanligaste dödsorsaken hos riktigt små grisar. Riklig mängd halm fungerar också som tilläggsvärme.
- Om grisarna föds för långt från grishörnan (BeFree -box) rekommenderas tilläggsvärme (lampor)

Andra frågor som gäller boxen

- UK: Inte för stor box, dåligt både för skötarna och suggorna (oroligt)
- Boxarna utvecklas. Boxen ska vara bra. Ändå är management samt förhållandet mellan människan och suggan ännu viktigare med tanke på resultatet.
- Boxen är ändå en "basinvestering", där det inte är så lätt att göra stora förändringar. Den måste vara bra.
- Nederländerna: 7,5 m² helspaltgolv kunde vara bra. Golvet kunde ha fasta delar, men vi vet inte riktigt hur det skulle kunna förverkligas - vi gillar inte betong (benskador hos grisarna, hygien).
- Tyskland: rekommenderas snedvägg 2,5 - upp till 3 m

Förhållandet djur-skötare

- Danmark: producenterna anser att det är viktigt att vidmakthålla relationen till suggan i alla produktionskedan. Diskussion: börjande redan med gyltan.
- UK: suggans rädsla för människor minskade med (experimentell) behandling före grisningen, används på en del gårdar (med PigSAFE-boxar som har höga fasta väggar) som rutin.

Fixering av suggan med tanke på åtgärder el.dyl.

- Säkert nödvändigt, men kostar det för mycket (om man inte har annan användning för skyddsgrindarna?)
- Suggan kan behandlas utan skyddsgrindar på utfodringsplatsen (det framgick inte vad detta innebär - litar man på att suggan koncentrerar sig på att äta? Platta?)

Frågor som gäller utfodringen

- 5 grisar borde ha rum att äta åt gången.
- UK: i en ny utredning har ökad foderkostnad kompenseras åtminstone delvis av grisarna bättre tillväxt, bara dödligheten inte stigit över 14 %
- Holland: Family feeding (långt tråg) -> mindre svansbitning efter avvänjningen
- Italien: Family feeding verkar förbättra tillväxten efter avvänjningen, grisarna imiterar (suggan) särskilt då de är litet äldre

- Danmark: vi utreder effekten av family feeding på avvänjningskedet, tarmmikrober, tarmhälsa ingår i undersökningen

Snabblänkar till innehållet:

[Lägesöversikt från de olika länderna och länkar till inläggen](#)

[Lagstiftning, stöd](#)

[Välmåendemerken](#)

[Diverse observationer om frigrisning](#)

[Val av suggor](#)

[Kortvarig fixering av suggan](#)

[Boxens storlek](#)

[Boxens väggar mm](#)

[Annat om boxen](#)

[Förhållanden](#)

[Bobyggande](#)

[Stora kullar och grisdödlighet](#)

[Förhållandet mellan djuren och skötaren och utförande av ingrepp på suggan](#)

[Om utfodringen](#)